

Évadzáró a szimfonikusoknál

Festő utcai székházában tartotta évadzáró társulati ülést a Szegedi Szimfonikus Zenekar. Szelecsán István zenekari titkár beszámolójában elmondta, a most lezárt szezonban 330 szolgálatot teljesítettek, a színháznak 203-at, a filharmóniának 124-et. Legtöbbet a primhegedűsök és az oboisták dolgoztak.

A zenekar teljes létszáma 75 volt, amiből 70 zenekari művész. Bacsik Sándorné meghalt, Kádár Pál, Masa Ferenc nyugállományba vonult, Simonné Szabó Katalin a csongrádi zeneiskolába szerződött, Babarcsi Árpád pedig felmondott. Új szerzeményei is vannak. A tavaszi próbajátékon négy hegedű szerepelt sikeresen: Aradi Mária, Besenyi Etelka, Illés Rita és Horváth Dóra. A jöv-

vőben Bánhegyi Attila a brácsaszólókat erősíti, az új oboista pedig friss diplomás, Kapus János. Felsőszázézer forintos értékben elkészültek a hölgyek estélyi ruhái, hangszerjavításra több mint 20 ezer forintot költöttek. Persze vásároltak is hangszereket, a városi tanács támogatásával, közel százezer forintot: hárfát, fagottot, klarinétokat, trombitákat, harsonát, piccolókat. A színházzal közelmúltban lebonyolított egyhónapos nyugat-európai turnéjukon 24 alkalommal játszottak el a Carment, s nagyon várják már az új épületet, hogy ősztől lényegesen szebb, előnyösebb körülmények közepette léphessenek közönség elé mind az operákban, mind a filharmóniai koncerteken. Az együttes munkájának

művészeti értékelését Oberfrank Géza fő-zeneigazgató adta. Kedvezően szövegezte az elmúlt szezonban nyújtott teljesítményükről, kivált az elsőhegedűsök, a fuvolisták, a brácsisták hozzáállását dicsérte. Azt is hozzáfűzte, hogy a nyugati turnén elismerő véleményeket kapott a zenekar.

Mint először az elmúlt évadban, ezúttal is megszavazták a zenekar tagjai az év legjobb művészeit, mely címet 1985-ben alapította a Művelődési Minisztérium a szimfonikus együtteseknek. A kitüntetéssel együttjáró hétezer forintot ezúttal Lass Zoltán fuvolaművésznek adományozták. Oberfrank Géza tiszteletdíjakat és egyéb évadvégi összegeket is osztott.

Bízva

Mocsár Gábor
önéletről

Tebenned bízunk... — Így kezdődik a legismertebb, igen szép kálvinista zsoltár.

...eleitől fogva. Így pedig folytatódik. S ez a címe Mocsár Gábor „irodalmi önéletrészletének”, amelynek több részlete korábban a Tiszatájban, és másutt volt olvasható, az idei könyvhétre pedig az 1945-ig terjedő életrészlet felől, vagyis első kötet is napvilágot látott. S mivel aki Mocsár Gábort akár csak egy kicsit is ismeri, jól tudja, hogy ő az egyetlen, régóta Szegeden élő debreceni magyar író — hát az égvilágon semmi csodálkozni való azon, hogy memoárjainak címe egyszerre idézi a szülőváros, a rajongva szeretett kálvinista Róma szellemét, és a konokul bizakodó közös hit ősi dallamát. Persze a cím legalábbis kettős értelmű: hiszen egy önéletrészlet természetesen „eleitől fogva” köteles végigkísérni a szerző-főhős életútját, s persze e hangsúlyozott tényhez a minél nagyobb mélység, alaposág, körültekintés és a „mögöttes tanulmányok” sora is hozzátartozik. Ami miatt pedig ennyit, vélhetően a szokásnál is nagyobb mértékben foglalkoztunk — pláne már a bevezetésben! — a legújabb Mocsár-könyv címevel, annak okai éppen a látszólag szokványos vállalkozás rendkívüliségében rejtőznek. A hagyományos közelítésmód eredeti, tehát izgalmas megvalósulásában.

Ha rajtam állna, ezt az alcímet adnám az „eleitől fogva” című önéletrészletnek: háttérben a történelemmel. Vagy inkább: szemben, bekerítve, körös-körül históriával? Mert Mocsár esetében nem az az igazán lényeges, hogy az író életkoránál fogva mit és hogyan élt végig, sőt, még csak az sem, ahogyan mindezt regisztrálta. Hanem, hogy mi mindenre képes fölhasználni az adódó nevezetes eseményeket, kezdve a születését, gyermek- és ifjúkorát egyfajta eleve-elrendeltséggel meghatározó Trianontól (annak oda-vissza gubancaival: a világháborút lezáró forradalmakkal együtt) — egészen Kassa bombázásáig, a másodikhoz hasonlóan (vagy még annál is jobban) elfelejtett első magyar hadseregig és az 1944. október 15-i szerencsétlen kiugrási kísérlet körülményeiig.

Mocsár Gábor először vizsgálódásra, azután kérdegetésre használja föl ezt a történelmet — a felszínen. Igaz, már önmagában ez is éppen elegendő, tiszteltre méltóan izgalmas írói tett lehetne — csak hogy érzésem szerint valójában még ennél is többről van szó. Irodalmi szintű — kicsit rejtett-titkolt, de annál kitűnőbb — nagy ismeretterjesztő felvilágosító tanfolyamról. Autobiográfiába rejtett pedagógiai hadicseléről. Tépelődő kérdésekbe, alapos, szerteágazó, óriási ismeretanyagot követelő-feltelelező vizsgálódásokba ágyazott, monstre történelmóra-sorozatból. Intenzív kurzusról, amelynek tárgya az amiről évtizedek óta nem, vagy alig hallhattak különben érdeklődő, értelmes, olvasott magyar tömegek, főleg fiatalok (de nemcsak ők).

Mi mindenre gondolkodok? Vegyünk csak egyetlen példát: a Terepszemle című fejezet veszi szemügyre a kort, amelyben a szerző fogantatott, s ahonnan, amiből predestinációja eredeztethető; „egy távoli ország, Franciaország fővárosának közelében, egy Trianon névű palotában, épp a fogantatás idején rajzolgatják, mintha nem tollal, hanem bicskával metszenék annak az országnak a határait, amelynek ez az apró jövevény a polgára lesz. S alig két hete, hogy mámoros szédületben fogantatott, amikor abban a palotában aláírják a diktátumot: nemcsak országa határait, hanem majdani életének színterét is megjelölve ezekkel a tollvonásokkal. Nemde predestinálódott a sorsa azzáltal, hogy épp ebbe az országba született, s épp magyarnak? S épp akkor — bár ő erről még mit sem érzett, semmit sem tudott —, amikor hazáját a sors szinte a létezés tengerének partjára vetette.” Ami ezek után következik: a Mocsár Gábor-i misztériológus. Trianon, amelyet Csóori Sándor a Magyar Apokalipszisben vérlázító diktátumnak nevezett, erre az évszázadra alapjában határozta meg nemzetünk sorsát — erről a Trianonról, a közvetlen körülményekről valamit harangoztak ugyan az eltelt négy évtized magyar iskoláiban, de ez csak halványvázna, szegényes csilingelés volt. Pedig Magyarországot szomszédai a szó szoros értelmében le akarták törölni Európa térképéről, s erről dokumentumok álltak s állnak ma is rendelkezésre. Ugyanakkor létezett a világháborúban és a forradalmakban kivérzett, megtépázódott, az ország védelmét ellátni nem képes magyar háderő kebelében egy székelő hadosztály, amely ugyan szembeszállt a — nemzeti színek nélkül — nemzeti felszabadító háborút folytató Tanácsköztársaság kormányával, viszont ütöképes seregtest volt. A békekötés után a nyolcadik hónapban Szegeden még mindig nem lehetett átmenni a hidon, mert a szerbek tartották kézben. A megszállt területekről a szerencsétlen maradék ország belsejébe áradó, nyomorult menekültek tízezreiből mennyien kerülhettek tovább, folytatván-fokozván népünk sanyarú szétszórását a világban. Satöbbi. Egyetlen terep, s a fentiekkel még csak nem is soroltunk föl mindent az intenzív kurzus vonatkozó részletének anyagából. Tanfolyamvezető: Mocsár Gábor.

Ez az írói attitűd (miért ne nevezzük alapállásnak?) időközben persze fölvonultatja a hagyományos önéletrészlet felvilágosító tanfolyamról. Autobiográfiába rejtett pedagógiai hadicseléről. Tépelődő kérdésekbe, alapos, szerteágazó, óriási ismeretanyagot követelő-feltelelező vizsgálódásokba ágyazott, monstre történelmóra-sorozatból. Intenzív kurzusról, amelynek tárgya az amiről évtizedek óta nem, vagy alig hallhattak különben érdeklődő, értelmes, olvasott magyar tömegek, főleg fiatalok (de nemcsak ők).

Ez az írói attitűd (miért ne nevezzük alapállásnak?) időközben persze fölvonultatja a hagyományos önéletrészlet felvilágosító tanfolyamról. Autobiográfiába rejtett pedagógiai hadicseléről. Tépelődő kérdésekbe, alapos, szerteágazó, óriási ismeretanyagot követelő-feltelelező vizsgálódásokba ágyazott, monstre történelmóra-sorozatból. Intenzív kurzusról, amelynek tárgya az amiről évtizedek óta nem, vagy alig hallhattak különben érdeklődő, értelmes, olvasott magyar tömegek, főleg fiatalok (de nemcsak ők).

Ez az írói attitűd (miért ne nevezzük alapállásnak?) időközben persze fölvonultatja a hagyományos önéletrészlet felvilágosító tanfolyamról. Autobiográfiába rejtett pedagógiai hadicseléről. Tépelődő kérdésekbe, alapos, szerteágazó, óriási ismeretanyagot követelő-feltelelező vizsgálódásokba ágyazott, monstre történelmóra-sorozatból. Intenzív kurzusról, amelynek tárgya az amiről évtizedek óta nem, vagy alig hallhattak különben érdeklődő, értelmes, olvasott magyar tömegek, főleg fiatalok (de nemcsak ők).

folyamoké kell legyen a terep.

Hogy a történelem autobiografikus kurzusa közben — a félig kimondatlan vezérmódat szellemében — miben, kiből bízunk a szerző „eleitől fogva”? Úgy tünik, hiszen kevésbé jöhet számításba, nem is csupán Mocsár világnézete, még csak nem is feltétlenül a debreceni nyakas kálvinizmus természetrajza miatt. Hanem mert amennyire semmiféle egyedül üdvözítő erő vagy hatalom nincs, nem lehetett jelen a számbavett magyar történelem megoldási pontjainál, úgy valamifajta Felsőbb Lény mindenhatóságába vetett, akár csak közvetett bizakodás még kevésbé látszhat megoldásnak. Hogy mégis van bizakodás ezen a közel hatszáz oldalon, az — más, „Olyan magyaros, „és mégis”-alapú. József Attila-: „És mégis bízom. Könnyezve intlek, szép jövőnk, ne légy ily sivár.” Hogy pontosan milyen? Nem tehetek róla, nincs más válasz: a fentebb már jelzett magyar történelmi tanfolyamrészletek izgalmaságán, érdekességén is túlmutató erőjében — igazságértékében. Ne kerüljünk: igazsága erejében. „Szakmaibb”, „tárgyilagosabb” kritikusok fanyalgának csak, ha úgy tesszük, a „fennkölt” fogalmazásmódon — Rákóczi is az Örök Igazsághoz címezve kezdte emlékiratát; akkor meg, tán mert tisztábbak lévén a kor tollforgatói, nem félték az ily nagy fogalmak fennkölt pártosságának szépségét.

Amennyi kifogása, ellenérzése a fentiek után s a szokásosan számba vehető egyéb erények (megszerkesztettség, stílus, mesélőképesség, epikus véna, stb.) taglalása mellett a kritikusnak lehet, tényleg nem sok. Mert például az, hogy Mocsár saját szüleinek szájába adja a Karinthy révén köztudottá vált, kvázi neki is tulajdonított mondat, mindjárt hogy „az én gyerekek meg a maga gyereke veri a mi gyerekünket”, az égvilágon semmi sem számít. S az esetleges, majdan oldalakra rügő viták és elemezgetések nyomozgatások helyett sietek kijelenteni, hogy az új Mocsár-író értékei szempontjából tökéletes, vajon valóban Mocsár Gábor edesapja fogalmazott-e ily módon, vagy Karinthyé az elsőbbségi jog — következőképpen az úgy igazából nem is érdekes. Az sem igen számíthat érdemi hibának, hogy némely — tulajdonképpen jelentéktelen — családi tény, illetve figura fölemlégetésekor ez a különben példás szerkesztői körültekintéssel írott könyv néha önméltóságba is bocsátkozik — akinek ez az Egész zavaró módon tünik föl, annak úgy kell megérdemlennie. Az persze egészen más kérdés — láttam is már rá itt-ott jeleket —, hogy a fölvetett történelmi kurzus-részletekkel kapcsolatosan naivnak, sőt, tévesnek, leegyszerűsítőnek, hamisnak fogják minősíteni az „eleitől fogva” több részletét. Ráadásul megjósolom — Mocsár Gábort aligha fogja zavarni, hozzászokott ő már rég az ilyesmikhez —, hogy komoly, tudós történészek és egyéb szigorú szakferfiak ki fogják mutatni, hogy nem akkor és nem ott és nem azt és nem pontosan úgy, y helység z-hez van közelebb és a helyett b a pontos, az igazi forrás, és Ezt vagy Amazt a Nevet Mocsár pontatlanul írta. Rettenetes! (Magvető, 1986.)

Domonkos László

Kiállítási napló

Aba-Novákról - három tételben

TÉNYEK. Aba-Novák Vilmos 1894 tavaszán született, és 1941 őszén halt meg. A két háború közötti magyar képzőművészet egyik legjelentősebb alkotója. Korának hazai és külföldi díjakkal elismert művésze (1940-ben például ő kapta a híres velencei biennálé nagydíját). Ha nevé halljuk, a „római iskola” jut eszünkbe, s tény, hogy az olasz orientációjú, egyházművészeti szemléletű Klebelsberg- és Hóman Bálint-féle kultúrpolitika tán legünnepeltebb sztárja. Már 1931-ben megfesti leginkább „római iskolás” faliképét a szegedi Szent Demeter-torony fülkéjében. Aztán egymást érik a megbízások, közöttük a legjelentősebbek, a jászszentandrási, majd az újabb szegedi munka, a Hősök kapujának freskói.

KÉPEK. Jórészt magángyűjtők bocsátották a Szegedi Móra Ferenc Múzeum rendelkezésére azokat a rajzokat és festményeket, amelyekből a Roosevelt téri palota dísztermében kiállítás nyílt Aba-Novák Vilmos halálának 45. évfordulója alkalmából. A festmények fővázolják — az egyházművészeti munkásság kivételével — a pálya szinte minden szakaszát a posztimpreszionizmus és aktivizmus hamuba sült pogácsáitól a sajátos aba-novákai festői nyelv megteremtéséig.

A Fatelepen posztimpreszionista látványa, a rajzok erőteljes aktivizmusa és a Fürdetés klasszicizáló életképe után szinte teljességében jelenik meg a szolnoki és zsongódi tartózkodások élményvilágának falusi zsánerképsora (Tiszai halászbárkák, Csikszeredai vásár), a nagyvárosi élet jeleneteinek dekoratív megjelenítése, eddig szokatlan láttelep (Red's Band, Vak muzsikások, Laura kék kalapban), és a cirkusz jelképes, álmokból és realitásokból foltozott világa (Gazdag cirkusz, Fellépés előtt, Vursli). Erdekes, mennyire foglalkoztatja Aba-Novákot a rejtőzködés. Mintha önmaga elől is menekülne, mintha nem vállalná a teljes azonosulást mindazzal, amit képvisel, s amire műveinek java részével föl esküdt. Már az 1934-es Hármas önarcképen önmagát csak vonásait viselő álarcokkal jelzi, míg az egyik leghíresebb műve, az Alarckészítő

1941-ben már az embertípusok sokaságának, a menekülésnek és ravaszságnak, a rejtőzködésnek és az alkalmazkodásnak jelképes műve. Minden nagyvonalúsága, magával ragadó mesélő kedve, stilizációs készsége (emlékezzünk csak a Körmenet színes szoknyáira és a házak fűrészfogrendjére!) ellenére igaz egyik kritikusanak megjegyzése: „Ebben a világban, ha zenélnék is, a zenének nincsen hangja, tűz ugyan a nap, de nincsen melege.”

KÖVETKEZTETÉSEK.

Aba-Novák egészen 1962-ig tulajdonképpen tabu volt. Akkor rendezték meg hosszú szünet után első nagyszabású gyűjteményes kiállítását, mely ráébresztette a művészeti közvéleményt a festő értékeire, a pálya jelentőségére, az alkotások monumentalizmusára. Azóta jelentősen tisztult a pályakép, festményeit óriási sikerrel mutatták be többek között Varsóban és Prágában. Szegednek még most is jelentős tartozása van a munkásság két fontos állomása e városhoz kapcsolódik, egyik a kezdő freskófestő „római iskolás” falképe a Dömötör-toronyban, a másik a Hősök kapujának immár évtizedek óta beva-

kolt faliképe. Aba-Novák monográfiája, Supka Magdolna nyilatkozta nemrégiben, hogy előbb-utóbb megoldásra vár e munka sorsa: „Aba-Novák világhíre kellő garanciát kell, hogy legyen művészek megbecsülésére. A szegedi freskón monumentális képek állítanak emléket az első világháború katonáinak és mutatják a sirató-síró asszonyok fenséges csoportját. A freskók hatalmas víziójában eltörpül Horthy Miklós, a „hajszár” igénytelen alakja. Kétségtelen, döntés és megítélés kérdése a freskók további sorsa. Aba-Novák realizmusa, monumentalitása azonban nemzeti értékeink közé tartozik.”

Ki tudja, megmenthetők-e még ezek a csak néhány foton látható freskók?! Kell-e bizonygatni, hogy a feltáró és restaurálási munkák mai technikai és szemléleti eredményei értékén tudnák ismét közkincsé tenni a művet. Nem véletlen, hogy a Szegedi Városszépítő Egyesület programjában szerepel legalább néhány kutató vizsgálat, a freskók állapotának feltérképezése. Ha más nem, ez mindinkább elődázhatatlan. Nemcsak Aba-Novák miatt.

Tandi Lajos

Olasz—Magyar Szemle

Megjelent Budapesten az Olasz—Magyar Szemle (La Gazzetta Italo—Ungerese) című, újonnan alapított 2 nyelvű folyóirat első száma. A lap megjelenése alkalmából kedden Bányász Rezső államtitkár, a Minisztérium Tájékoztató Hivatalának elnöke, valamint Fabio Fabbri szenátor, a folyóirat szerkesztőjének igazgatója tájékoztatta az újságírókat a Külföldi Újságírókat Tájékoztató irodában.

A negyedévenként megjelenő Olasz—Magyar Szemle átfogó képet ad a két ország politikai, gazdasági és társadalmi életéről, hozzájárul a kapcsolatok elmélyítéséhez. A gazdasági szakemberek, a képzőművészetek iránt érdeklődők egyaránt megtalálják benne a számukra érdekes olvasmányokat. Ezt a kedden bemutatott első szám is bizonyítja. Az olvasó betekintést nyerhet az olasz

gazdasági életbe, a magyar kereskedelem helyzetébe. Leo Valiani szenátor cikkében Ausztria—Magyarország felbomlásának körülményeit vizsgálja, s a film iránt érdeklődők a mai magyar filmművészetről olvashatnak.

A sajtótájékoztatón jelen volt Emilio Paolo Bassi, Olaszország budapesti nagykövete, valamint Béni József külügyminiszter-helyettes. (MTI)

Humánbiológiai szimpózium

Nemzetközi humánbiológiai szimpóziumot rendez az Eötvös Loránd Tudományegyetem embertani tanszéke június 23—26. között Pécsen az akadémiai bizottság székházában. A negyedik ilyen jellegű tanácskozáson 14 or-

szágból 60 szakember vesz részt. A szimpózium fő témája a növekedési standardok, vagyis azok az adatok, amelyek egy-egy ország vagy földrajzi régió gyermekeinek növekedését, testi fejlődését jellemzik

szágból 60 szakember vesz részt. A szimpózium fő témája a növekedési standardok, vagyis azok az adatok, amelyek egy-egy ország vagy földrajzi régió gyermekeinek növekedését, testi fejlődését jellemzik